

ЦИВІЛЬНЕ ПРАВО ТА ПРОЦЕС

І. В. Жилінкова*

ДЕЯКІ ПРОБЛЕМИ ЗАСТОСУВАННЯ НОРМ СІМЕЙНОГО КОДЕКСУ УКРАЇНИ В СУДОВІЙ ПРАКТИЦІ

Застосування судами норм нового Сімейного кодексу України¹ (далі — СК України) хоча і не має ще великого часового проміжку (трохи більш, ніж два роки), однак вже дає підстави для певних міркувань та висновків. Судовою палатою у цивільних справах Харківського апеляційного суду та кафедрою цивільного права Національної юридичної академії імені Ярослава Мудрого було проведено узагальнення практики розгляду судами області цивільних справ, що випливають із сімейних правовідносин у 2004-2005 роках. Аналіз цих справ продемонстрував найбільш проблемні моменти правозастосування в цій сфері, а також певні неузгодженості, які містяться в новому сімейному законодавстві. В першу чергу, це стосується норм, що регулюють майнові відносини подружжя, батьків та дітей. Звернемо увагу на деякі з них.

1. СК України визначає розмір часток при поділі майна, що є об'єктом права спільної сумісної власності подружжя. Згідно із ч. 1 ст. 70 СК України у разі поділу майна, що є об'єктом права спільної сумісної власності подружжя, *частки майна дружини та чоловіка є рівними*, якщо інше не визначено домовленістю між ними або шлюбним договором. Таким чином, головним принципом, яким має керуватися суд, є принцип рівності часток подружжя в праві на майно.

За наявності певних обставин суд може відступити від цього принципу. СК України передбачає дві можливі підстави для такого відступлення: а) наявність обставин, що мають істотне значення, зокрема якщо один із подружжя не дбав про матеріальне забезпечення сім'ї, приховав, знищив чи пошкодив спільне майно, витрачав його на шкоду інтересам сім'ї (ч. 2 ст. 70 СК України); б) наявність дитини (дітей), а також непрацездатних повнолітніх сина, дочки, за умови, що розмір аліментів, які вони одержують, недостатній для забезпечення їхнього фізичного, духовного розвитку та лікування (ч. 3 ст. 70 СК України).

© Жилінкова І. В., 2006

* професор кафедри цивільного права Національної юридичної академії імені Ярослава Мудрого, доктор юридичних наук, професор, член-кореспондент Академії правових наук України

¹ ВВР. — 2002. — № 21-22. — Ст. 135.

Вказані правила не завжди виконуються судами чітко. В деяких випадках суди дуже суттєво відступали від засад рівності часток подружжя, не вказуючи обставин, які стали підґрунтям для такого відступлення. За однією із справ, суд поділив майно подружжя таким чином, що позивачка отримала у власність майна на загальну суму 29 500 грн., а відповідач лише на суму 8 500 грн. Таким чином суд передав позивачці майна в чотири рази більше, ніж відповідачу. При цьому він відзначив, що в основу поділу було покладено мирову угоду, яку сторони погодили між собою. Однак, суд не виніс ухвали, якою він міг би визнати мирову угоду сторін. Натомість, він задовольнив позов і постановив рішення про поділ майна подружжя (справа № 2-24680/05, Московський районний суд м. Харкова).

В іншому випадку (справа № 2-7554/05, Київський районний суд м. Харкова) позивачка звернулася до суду з позовом про розірвання шлюбу, поділ майна подружжя та стягнення аліментів на дітей. Задовольняючи позов у частині поділу майна, суд виніс рішення, згідно з яким за позивачкою було визнано право власності на 1/2 трикімнатної квартири та двокімнатну квартиру. Діти внаслідок поділу майна подружжя отримували право власності по 1/4 трикімнатної квартири. За відповідачем визнавалося лише право власності на автомобіль "AUDI A6". У цій справі судом було допущено одразу два принципових порушення. По-перше, при поділі майна подружжя суд розділив його не між сторонами, а між чоловіком, дружиною та їх дітьми, визнавши право власності на майно батьків за їх дітьми. Цим було порушено ст. 173 СК України, яка закріплює роздільність майна батьків та дітей, та ст. 60 СК, яка визначає, що майно, набуте за час шлюбу, належить на праві спільної сумісної власності подружжю. Інші особи, навіть діти, не мають права на майно подружжя. По-друге, суд безпідставно відступив від засад рівності часток подружжя в праві на майно. Цікаво, що суд застосував ч. 1 ст. 70 СК України, в якій сказано, що у разі поділу майна, що є об'єктом права спільної сумісної власності подружжя, частки майна дружини та чоловіка є рівними, якщо інше не визначено домовленістю між ними. При цьому суд послався на згоду сторін щодо такого "нерівного" поділу майна. Однак, таке тлумачення ст. 70 СК України є неправильним.

Новий СК України, як відомо, закріплює широкі можливості врегулювання сімейних відносин безпосередньо їх учасниками (ч. 2 ст. 7 СК України). Тому, якщо сторони бажають здійснити поділ спільного майна подружжя за власним вибором, тобто не виходячи з принципу рівності часток подружжя в праві власності на майно, вони вправі здійснити такий поділ склавши нотаріально засвідчений договір. Однак про це йдеться в ч. 1 ст. 70 СК України, яка передбачає добровільне (позасудове) вирішення питання про поділ подружнього майна. Якщо між подружжям виникає спір, застосовуються інші правила, а саме ті, що закріплені в ч. 2, ч. 3 ст. 70 СК. В ч. 2 ст. 70 СК сказано, що при вирішенні спору про поділ майна суд може відступити від засади рівності часток подружжя за обставин, що мають істотне значення, зокрема якщо один із них не дбав про матеріальне забезпечення сім'ї, приховав, знищив чи пошкодив спільне майно, витрачав його на шкоду інтересам сім'ї. В ч. 3. ст. 70 СК України міститься інше правило: за рішенням суду частка майна дружини, чоловіка може бути збільшена, якщо з нею, ним проживають діти, а також непрацездатні повнолітні син, дочка, за умови, що розмір аліментів, які вони одержують, недостатній для забезпечення їхнього фізичного, духовного розвитку та лікування.

Таким чином, при вирішенні спору про поділ майна подружжя, суд має керуватися саме ч. 2, ч. 3, а не ч. 1 ст. 70 СК України. У зв'язку з цим, відступаючи від засад рівності часток подружжя, суд має вказати, які саме обставини стали підставою для збільшення або зменшення частки одного з подружжя в майні. В наведених випадках суд порушив ст. 60, 173 СК України, а також неправильно застосував ст. 70 СК.

2. Питання щодо розміру часток подружжя у спільному майні при його поділі має ще один аспект. У ч. 3 ст. 70 СК України сказано, що за рішенням суду *частка майна дружини*

або чоловіка може бути збільшена, якщо з нею, ним проживають діти, а також непрацездатні повнолітні син, дочка, за умови, що розмір аліментів, які вони одержують, недостатній для забезпечення їхнього фізичного, духовного розвитку та лікування.

З прямої вказівки закону випливає, що частка в праві на майно того з подружжя, з яким залишається дитина, може бути збільшена лише у разі, якщо недостатнім є розмір аліментів, **які вони одержують**. Таким чином, закон передбачає такий розвиток подій: а) дитині призначаються аліменти; б) розмір, аліментів, які вона одержує, недостатній для забезпечення її фізичного, духовного розвитку та лікування; в) при поділі майна подружжя частка в майні того з них, хто опікується дитиною, за рішенням суду збільшується.

Зрозуміло, що виникає питання про можливість збільшення частки у майні у тому випадку, коли поділ майна подружжя здійснюється до того, як дитині призначені аліменти? Із тексту закону, на жаль, випливає, що таке збільшення неможливе і суд зобов'язаний поділити подружнє майно порівну. Саме на такому розумінні ч. 3 ст. 70 СК України наполягає і автор Кодексу — З. В. Ромовська. В своєму коментарі до СК України вона пише, що “сфера чинності норми частини третьої ст. 70 СК може бути звужена або навіть зведена до мінімуму, якщо вимога про поділ майна заявлена другим з подружжя одночасно із вимогою про розірвання шлюбу. Тобто, коли ще невідомо, наскільки сумлінно він виконуватиме свій батьківський обов'язок”². Іншими словами, вимога про збільшення частки при поділі майна подружжя не може бути заявлена одночасно із вимогою про розірвання шлюбу, якщо розмір аліментів ще не було визначено.

Така вимога можлива лише після розірвання шлюбу, поділу майна та стягнення аліментів і лише у тому випадку, якщо розмір аліментів, які одержує дитина, недостатній для забезпечення її фізичного, духовного розвитку та лікування.

При цьому виникає питання про можливість подання нового позову про поділ майна подружжя після розірвання шлюбу. З. В. Ромовська відповідає на нього таким чином: “Якщо після поділу майна на рівні частки згодом виявиться, що розмір аліментів дітям є недостатнім, заінтересована особа не позбавлена права на звернення до суду... За умови появи інших, додаткових обставин спір про той самий предмет та між тими ж сторонами може бути предметом судового розгляду. А це означає, що поділене в минулому майно може бути перерозподілене”³. Зрозуміло, що виникає питання, а чи буде **що** перерозподіляти у той час, коли з'ясується, що розмір аліментів, які діти одержують, недостатній для забезпечення їхнього фізичного, духовного розвитку та лікування?

На жаль, це питання до законодавця. **Що** ж стосується судів, то вони мають виконувати положення ч. 3 ст. 70 СК України. При проведенні цього узагальнення всі справи, в яких розглядалася вимога про збільшення частки одного з подружжя при поділі майна у зв'язку з наявністю дитини, вирішувалися судами з порушенням ч. 3 ст. 70 СК. Можна сказати, що суди повністю ігнорують нові вимоги закону. Можливо, це пов'язано із “незручністю” вказаної норми та неможливістю її застосування. Намагаючись якось “прив'язати” ч. 3 ст. 70 СК України до конкретних ситуацій, суди лише вказують, що відповідач не сплачує аліментів на дитину, хоча це і не відповідає змісту ч. 3 ст. 70 СК.

Типовим є таке рішення. У процесі розгляду справи суд не з'ясував питання, чи є розмір аліментів, які сплачуються, недостатнім для розвитку дитини. Він лише констатував, що відповідач не сплачує аліменти на дитину, у зв'язку з чим його частка в спільному майні подружжя зменшується і буде складати 1/3 (справа № 2-553/05, Дзержинський районний суд м. Харкова).

² Ромовська З. В. Сімейний кодекс України: Науково-практичний коментар. — К.: Видавничий Дім “Ін Юре”, 2003. — С. 153.

³ Там само.

В іншому з рішень суд просто вказав, що збільшує частку одного з подружжя у зв'язку з тим, що "суд може відійти від засад рівності часток подружжя з урахуванням наявності неповнолітніх дітей" (справа № 2-1186/05, Зміївський районний суд Харківської області).

Лише за однією із справ цієї категорії, що стала предметом узагальнення, суд безпосередньо застосував ч. 3 ст. 70 СК України. Позивачка в своїй позовній заяві вказала, що при поділі спірного майна подружжя (двокімнатна квартира), вона просить суд збільшити її частку в майні у зв'язку з інтересами дитини, яка залишається проживати з нею. Позивачка просила визнати за нею право власності на 2/3 частки в спірному майні. Суд у своєму рішенні вказав, що позивачка не надала суду доказів того, що розмір аліментів на дитину є недостатнім для його розвитку, тобто обставин, при наявності яких суд міг би збільшити її частку. У зв'язку з цим, суд задовольнив позов частково і визнав за позивачкою право власності на 1/2 частку в спірному майні (справа № 2-520/05 Московський районний суд м. Харкова). Формально таке рішення відповідає вимогам ч. 3 ст. 70 СК України, однак за своєю суттю залишає питання. Важко погодитися з тим, що підхід, закріплений в ч. 3 ст. 70 СК України, забезпечує інтереси того з подружжя, який опікується дитиною і несе основний тягар її утримання після розірвання шлюбу.

3. З аналізу справ, які стали предметом узагальнення, випливає, що суди не сприймають суттєві зміни, що сталися в сімейному законодавстві стосовно визначення розміру аліментів на дитину. Відомо, що за КпШС України⁴ 1969 р. (ст. 82) суд не розмірковував над питанням про розмір аліментів, а застосовував загальні правила: одна дитини — 1/4 від заробітку (доходу) платника, дві дитини — 1/3, три та більше — 1/2 частка.

Згідно із ч. 1 ст. 182 СК України при визначенні розміру аліментів суд враховує: **1) стан здоров'я та матеріальне становище дитини; 2) стан здоров'я та матеріальне становище платника аліментів; 3) наявність у платника аліментів інших дітей, непрацездатних чоловіка, дружини, батьків, дочок, сина; 4) інші обставини, що мають істотне значення.**

Як випливає з аналізу розглянутих справ, суди нерідко порушували вимоги ч. 1 ст. 182 СК України. В своїх рішеннях вони не визначали які саме обставини, що мають істотне значення для справи, вони брали до уваги при визначенні розміру аліментів. Типовим є посилання судів на те, що платник аліментів є батьком (матір'ю) дитини, у зв'язку з чим зобов'язаний утримувати дитину. Будь-яких вказівок на те, що суд з'ясував питання про стан здоров'я та матеріальне положення дитини і платника аліментів, визначив наявність у платника аліментів інших дітей або непрацездатних чоловіка, дружини та родичів в рішеннях як правило немає.

На жаль, таке порушення має місце в рішеннях усіх судів міста та області і є масовим. Цікаво, що по одній із справ позивачка написала в позові, що відповідач може утримувати неповнолітню дитину і стягнення з відповідача на користь третіх осіб не проводяться. Тим самим позивачка сама звернула увагу суду на матеріальне становище платника аліментів та на відсутність у платника аліментів інших дітей, непрацездатних чоловіка, дружини або родичів. Однак суд у своєму рішенні не звернув уваги на ці факти і не визначив, що ж саме він бере до уваги при визначенні розміру аліментів на дитину (справа № 2-3082/05, Куп'янський міський районний суд Харківської області).

СК вперше передбачає можливість **стягнення аліментів на повнолітніх дітей**. Згідно із ч. ч. 1, 2 ст. 200 СК України суд визначає розмір аліментів на повнолітніх дочку, сина у твердій грошовій сумі і (або) у частці від заробітку (доходу) платника аліментів з урахуванням обставин, зазначених у ст. 182 СК. При визначенні розміру аліментів з одного з батьків суд бере до уваги можливість надання утримання другим із батьків, своїми дружиною, чоловіком та повнолітніми дочкою, сином. Таким чином, при стягненні аліментів на повнолітню дитину, суди мають визначити

⁴ ВВР УРСР. — 1969. — Додаток до № 26. — Ст. 204.

в рішенні обставини, передбачені ст. 182 СК України — стан здоров'я та матеріальне становище дитини; стан здоров'я та матеріальне становище платника аліментів; наявність у платника аліментів інших дітей, непрацездатних чоловіка, дружини, батьків, дочки, сина; інші обставини, що мають істотне значення.

Як показує аналіз справ, що стали предметом узагальнення, у випадках стягнення аліментів на повнолітніх дітей суди також не вказують обставини, які були ними враховані при визначенні розміру аліментів. Деякі рішення про стягнення аліментів виконані абсолютно формально. В них не визначається жодна з обставин, яка має значення для визначення розміру аліментів на дитину і передбачена законом. За однією із справ у мотивувальній частині свого рішення суд позначив, що задовольняє позовні вимоги тому, що причини, які спонукали позивачку наполягати на стягненні аліментів, є обґрунтованими (справа № 2-12998/05, Держинський районний суд м. Харкова). За іншою справою суд у мотивувальній частині вказав, що позов підлягає задоволенню повністю з наступних підстав: відповідно до ст. 180 СК батьки зобов'язані утримувати дитину до досягнення нею повноліття (справа № 2-1570/05, Краснокутський районний суд Харківської області).

Треба, однак, підкреслити, що вказані порушення мають не лише формальний характер. Як показує аналіз ухвал, що були постановлені судами за апеляційними скаргами платників або одержувачів аліментів, саме неврахування судами вказаних у ч. 1 ст. 182 СК України істотних умов є основною підставою для апеляційного оскарження рішень щодо стягнення аліментів. У своїх скаргах апелянти нерідко посилаються на те, що суд не врахував тієї чи іншої важливої обставини, наприклад, хвороби платника аліментів, наявності другої дитини або батьків, яких платник має утримувати, хвороби дитини, на користь якої стягуються аліменти тощо.

У зв'язку з цим можна визнати правильним, коли суди визначають у своїх рішеннях, що “хронічних захворювань платних аліментів не має”, “стягнення по виконавчим листам з платника аліментів не здійснюється”, “інших дітей, непрацездатних чоловіка, дружини, батьків, дочки, сина платник аліментів не має” тощо. Це дозволяє зробити висновок, що суд визначив розмір аліментів на дитину враховуючи всі необхідні обставини по справі, які передбачені законом.

4. У СК України встановлюється *мінімальний розмір аліментів на дитину*. Цей момент обов'язково має бути відображений у рішенні суду. Як відомо, спочатку в ч. 3 ст. 182 СК України було закріплено, що мінімальний розмір аліментів на одну дитину за жодних обставин не може бути меншим за неоподатковуваний мінімум доходів громадян.

Однак, як показав аналіз справ, суди дуже неухважно ставляться до цього припису закону. Неврахування вимог ч. 3 ст. 182 СК України є типовим. Визначаючи в рішенні розмір аліментів, суди як правило не вказували, що такий розмір не може бути меншим за неоподатковуваний мінімум доходів громадян. У одній із справ позивачка в позові просила суд стягнути аліменти у розмірі не менш за неоподатковуваний мінімум доходів громадян. Незважаючи на це, суд у своєму рішенні так і не визначив мінімального розміру аліментів, чим порушив припис закону, та права позивача (справа № 43/2-1918/05, Харківський районний суд Харківської області).

В ч. 2 ст. 182 СК України у редакції Закону № 2901-IV⁵ від 22.09.2005 р. закріплено, що мінімальний розмір аліментів на одну дитину не може бути меншим, ніж **30 відсотків прожиткового мінімуму для дитини відповідного віку**, за винятком випадків, передбачених ст. 184 СК. Суди не завжди уважно слідкують за змінами законодавства, тому і після набрання чинності Законом № 2901-IV від 22.09.2005 р. продовжували встановлювати мінімальний розмір аліментів на дитину відносно неоподаткованого мінімуму доходів громадян або взагалі не визначали мінімальний розмір аліментів. Такі помилки були виявлені у багатьох випадках. Така “неухважність” судів найбільш негативно відбивається на інтересах осіб, які звертаються до суду. Як правило, в

⁵ ВВР. — 2006. — № 1. — Ст. 2.

матеріалах справи позивач підкреслює своє вкрай тяжке матеріальне становище, терміново необхідність отримати кошти на дитину. Відсутність вказівки на мінімальний розмір аліментів у рішенні суду додає складнощів та примушує людей додатково звертатися до суду.

5. З аналізу справ можна зробити висновок, що суди дуже повільно реагують на зміни, що мають місце в законодавстві. Відомо, наприклад, що згідно із ч. 2 ст. 40 КпШС України 1969 р. шлюб розривається, якщо судом буде встановлено, що подальше спільне життя подружжя і збереження сім'ї стали неможливими. Новий СК України суттєво змінює підстави розірвання шлюбу. В ч. 2 ст. 112 СК України зазначено, що суд постановляє рішення про розірвання шлюбу, якщо буде встановлено, що подальше спільне життя подружжя і збереження шлюбу **суперечило б інтересам одного з них, інтересам їхніх дітей, що мають істотне значення**. Таким чином новий СК України основну увагу приділяє не факту об'єктивного розпаду сім'ї, а суб'єктивній стороні справи — порушенню інтересів одного з подружжя, інтересів їхніх дітей, що мають істотне значення.

Суди майже не звернули уваги на вказані зміни в законі і продовжують у своїх рішеннях про розірвання шлюбу посилалися на те, що "сім'я розпалася остаточно", "збереження шлюбу є неможливим" тощо. Таке масове невиконання судами норми, закріпленої в ч. 2 ст. 112 СК України, важко, однак, визначити як просте порушення. Здається, що таке становище є результатом загального "неприйняття" судами нового правила. Дійсно, з урахуванням усіх обставин справи суд може визначити об'єктивну неможливість збереження шлюбу. Однак, визначити як саме подальше спільне життя подружжя і збереження шлюбу суперечило б інтересам одного з них, інтересам їхніх дітей, що мають істотне значення, як цього вимагає закон, виявляється досить складним. Очевидно, є підстави для того, щоб поміркувати над цим проявом «судової неслухняності», необхідністю зміни ч. 2 ст. 112 СК України та поверненню до визначення, яке містилося в КпШС України — шлюб розривається, якщо судом буде встановлено, що подальше спільне життя подружжя і збереження сім'ї стали неможливими.

7. Одним з принципово нових положень СК України є **розірвання шлюбу за спільною заявою подружжя** (ст. 109 СК України). Згідно із ч. 3 ст. 234 ЦПК України, при наявності спільної заяви розірвання шлюбу здійснюється в порядку окремого провадження. Складається враження, що суди не зовсім чітко визначилися щодо особливостей нового способу розірвання шлюбу.

Прикладом може слугувати одна із справ (№ 2-7554/05, Київський районний суд м. Харкова). Згідно із матеріалами справи позивачка звернулася до суду з позовною заявою про розірвання шлюбу. Суд розглянув справу в порядку позовного провадження, однак при цьому застосував ст. 109 СК України, яка визначає неспільний порядок розірвання шлюбу. Цікаво, що суд процитував ч. 1 ст. 109 СК України, в якій йдеться, що подружжя, що має дітей, може звернутися до суду із спільною заявою про розірвання шлюбу, а суд постановляє рішення про розірвання шлюбу, якщо буде встановлено, що заява відповідає волі дружини та чоловіка. При цьому суд навіть не звернув уваги, що в справі такої заяви немає і позивачка особисто подала суду позов.

При цьому сторони подали суду письмовий договір, в якому визначили порядок виховання дітей батьком після розірвання шлюбу. Можливість укладення такого договору передбачена ст. 109 СК України, згідно з якою знов-таки розірвання шлюбу здійснюється в порядку окремого провадження, а не у позовному провадженні. Наданий суду договір, який суд прийняв до уваги, також викликає нарікання. В ньому сказано, що відповідач здійснює свої права на виховання дітей "на власний розсуд та за згодою дітей". Таке формулювання, на жаль, не викликало у суду жодних зауважень, хоча воно суперечить цілій низці лише тільки норм СК України (ст. ст. 14, 15, 152, 155, 157).

8. Треба звернути увагу на докорінні зміни в законодавстві щодо визначення **місця проживання дитини у віці до 18 років**. В ст. 160 СК України, ч. ч. 2, 3, 4 ст. 29 ЦК України

встановлено три нові правила: а) місце проживання дитини, яка не досягла десяти років, визначається за згодою батьків; б) місце проживання дитини, яка досягла десяти років, визначається за спільною згодою батьків та самої дитини; в) якщо батьки проживають окремо, місце проживання дитини, яка досягла чотирнадцяти років, визначається нею самою.

Ці правила необхідно враховувати при вирішенні справ, що впливають із сімейних відносин. Однак суди практично не звертають уваги на такі законодавчі “нюанси”. За однією із справ позивачка вказала в позові, що “наша дочка бажає та в майбутньому буде проживати зі мною”. З урахуванням того, що дитині виповнилося на момент розгляду спору 14 років, саме її воля є підставою для визначення місця її проживання. Попри це, суд не пославшись на ст. 160 СК України, ч. ч. 2, 3, 4 ст. 29 ЦК України і не відзначивши наявності волі дитини, в своєму рішенні вказав, що “дочка залишається проживати з позивачкою” (справа № 2-213/05, Ленінський районний суд Харківської області). Таким чином, суд своїм рішенням визначив місце проживання дитини, хоча за новим законодавством України це питання не входить до його компетенції. На жаль, такі порушення не є поодинокими. Вони мали місце в багатьох випадках, коли судами розглядалося питання щодо місця проживання дитини.

Аналіз цивільних справ, що впливають із сімейних правовідносин, які були предметом узагальнення, дає підстави для двох основних висновків. По-перше, деякі норми нового сімейного законодавства виявилися такими, що не сприймаються судами внаслідок їх складності або важкості при застосуванні. Доцільність закріплення в законодавстві таких новел викликає сумніви. Насамперед, це стосується ч. 3 ст. 70 СК України щодо визначення розміру часток подружжя у спільному майні, а також ч. 2 ст. 112 СК України щодо підстав розірвання шлюбу. По-друге, окремі норми нового ЦК та СК України не набули ефективного застосування внаслідок вад власне судової діяльності. Нечіткість при застосуванні норм щодо місця проживання дитини (ст. 160 СК України, ч. ч. 2, 3, 4 ст. 29 ЦК України) або мінімального розміру аліментів на дитину (ч. 3 ст. 182 СК України) можна визначити як просту неухважність, яка допускається судами при розгляді конкретних справ. Подолання проблем першого порядку знаходиться у сфері нормотворення, а другого — у сфері правозастосування.

